

Савченко Андрій Володимирович,
заступник начальника слідчого відділу
Головного слідчого управління Державного
бюро розслідувань, доктор юридичних наук,
професор

ПИТАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

За сучасних умов, коли відбувається криміналізація нових суспільно небезпечних діянь, удосконалюються положення чинного національного кримінального процесуального законодавства, триває реформування системи правоохоронних органів України, питання про підслідність відповідних органів досудового розслідування розглядаються в якості одних з найбільш актуальних і важливих. Зокрема, існує потреба в більш чітких підходах щодо розмежування підслідності Державного бюро розслідувань, оскільки ці питання водночас можуть стосуватися й підслідності Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України, а також Національного антикорупційного бюро України.

Зважаючи на положення Закону України «Про Державного бюро розслідувань» від 12.11.2015 року № 794-VIII [1] та вимоги ч. 4 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [2], де, з-поміж іншого, серед суб'єктів підслідності зазначено про «працівника правоохоронного органу» та низку інших спеціальних суб'єктів, очевидно, що ч. 2 ст. 216 КПК України логічно викласти таким чином:

«2. Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 110-2, 111, 112, 113, 114, 114-1, 201, 201-1, 258-258-5, 265-1, 305, 328, 329, 330, 332-1, 332-2, 333, 334, 359, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань.

Якщо під час розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 328, 329, 422 Кримінального кодексу України, будуть встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 425, 426 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів безпеки, крім випадків, коли ці кримінальні правопорушення віднесено згідно з цією статтею до підслідності *Державного бюро розслідувань* або Національного антикорупційного бюро України.»

Щодо майбутньої підслідності Бюро економічної безпеки, то з цього приводу існує декілька проектів законів України. Зокрема, свій варіант пропонує проект Закону України «Про внесення змін до

адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України» від 25.08.2020 № 3959-1, який прийнятий у першому читанні 03.02.2021 [3]. Однак, на наш погляд, цей проєкт Закону України не повною мірою враховує так звану «мультивекторність» підслідності Державного бюро розслідувань, яке може здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень за тими ж статтями, що і Бюро економічної безпеки України, про що необхідно спеціально зазначити у нормах кримінального процесуального закону. Зважаючи на викладене, пропонувану редакцію ч. 3 ст. 216 КПК України в цьому проєкті Закону України можна було б викласти таким чином:

«3. Детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 199, 204, 205¹, 206, 212, 212¹, 218¹, 219, 220¹, 220², 222, 222¹, 222², 223¹, 223², 224, 229, 231, 232, 232¹, 232², 233, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань або Національного антикорупційного бюро України.

Детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206², 210, 211 Кримінального кодексу України, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань або Національного антикорупційного бюро України.

Якщо під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтями 192, 200, 216, 358, 366 Кримінального кодексу України, вчинені особою, стосовно якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані з кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, такі правопорушення розслідуються детективами органів Бюро економічної безпеки України, *крім випадків, коли ці кримінальні правопорушення віднесено згідно з цією статтею до підслідності Державного бюро розслідувань.*».

У свою чергу й ч. 4 ст. 216 КПК України, в якій безпосередньо зазначено про підслідність органів Державного бюро розслідувань, також потребує удосконалення та в остаточному варіанті могла б отримати таку редакцію:

«4. Слідчі органів Державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених:

1) Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, Головою та членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Головою та державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, його першим заступником та заступником, Головою Фонду

державного майна України, його першим заступником та заступником, Головою та членом Центральної виборчої комісії, Головою та членом Рахункової палати, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, особою, посада якої належить до посади державної служби категорії «А»;

2) народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, посадовою особою місцевого самоврядування, посаду якої віднесено до першої та другої категорії посад;

3) керівником постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України, та його заступниками, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим та його заступниками, радником, помічником або уповноваженим Президента України, радником або помічником Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, головою обласної державної адміністрації, його першим заступником та заступником;

4) суддею, суддею Конституційного суду України, Головою та його заступником, членом та інспектором Вищої ради правосуддя, членом та інспектором Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

5) прокурором або працівником органів прокуратури, Директором, його першим заступником, заступником та працівником Національного антикорупційного бюро України, працівником (співробітником) правоохоронного, розвідувального органу, Головою, його заступником та працівником Національного агентства з питань запобігання корупції, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, військовою службовою особою старшого та вищого офіцерського складу;

6) проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), крім кримінальних правопорушень, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України.

Якщо у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, досудове розслідування якого розпочате слідчими органів Державного бюро розслідувань, буде виявлено кримінальне правопорушення, віднесене до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п'ятою цієї статті або іншого органу досудового розслідування, то таке досудове розслідування продовжує здійснюватися слідчими Державного бюро розслідувань.».

Крім цього, доцільно уточнити й положення про підслідність Національного антикорупційного бюро України, зазначивши у п. 2 ч. 5 ст. 216 КПК України, що «розмір предмета кримінального правопорушення або завданої ним шкоди» має «в п'ять тисяч і більше разів» (у чинній редакції – «в п'ятсот і більше разів») перевищувати розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення. Такі зміни будуть давати можливість Державному бюро розслідувань більш ефективно реалізовувати свої завдання щодо розслідування

кримінальних правопорушень (зокрема, корупційних), оскільки значна їх кількість дуже часто перевищує встановлений законодавцем поріг завданої шкоди (розміру предмета кримінального правопорушення) у чинній редакції п. 2 ч. 5 ст. 216 КПК України.

Звісно, що висловлені пропозиції потребують відповідних аргументів, розрахунків і пояснень, які можуть бути наведені у процесі «комітетських» слухань, наукових дискусій та прилюдного обговорення, однак завдання цієї публікації – окреслити концепцію очікуваних змін до законодавства та сприяти виробленню оптимального сценарію нормотворчості у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII (у редакції від 01 січня 2021 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-IV (у редакції від 17 березня 2021 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України: проект Закону України від 25 серпня 2020 року № 3959-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69708.

Самодін Артем Володимирович,
завідувач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄСДР ДЛЯ З'ЯСУВАННЯ ОБСТАВИН ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

У контексті сучасної трансформації процесуальної форми розслідування кримінальних правопорушень, одним із сучасних напрямів розвитку теорії криміналістики є питання криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних проступків. Зазначене питання набуває особливої актуальності з огляду на законодавчі конструкції, які викладені у положеннях чинного Кримінального процесуального кодексу України [1] (далі – КПК) та регламентують особливості збирання доказів до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄСДР), а також в межах відомчого нормативно-правового регулювання організації роботи підрозділів дізнання за фактами реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення.

Порівняно із початковим етапом розслідування злочинів до внесення відомостей до ЄСДР, окрім проведення огляду місця події,